

Odgovor na vprašanje.

Pri nas so se ljubi ptički sicer po navadi prikazali, pa ne tako pogostoma; neki lovec mi je tudi terdil, da nahaja zmerznjenih senic, šinkovcov, še celó srak in vran po gojzdihih lesici za večerjo. Kjer je tista navadna strelba odpravljena, se tudi plašni ptiči pogosto prederznejo na dvoriše priti; le škoda, da se še takih glupastih ljudi ne manjka, ki uboge senice v kletke lové.

Iz Slovenskih Goric na Štajarskem. Dom. Čolnik.

Iz Ložkega potoka na Notrajskem. R. — Tudi v naših hribih to zimo nisem vidil ne sternadov ne šinkovcov.

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubic na Dunaji.

3. pismo.

Mislim, dragi moj, da Ti bo to dosti izgledov. Iz njih jasno vidiš, da verlim možakom ni bilo za posvetno srečo ne za čast, ampak le za pravo spoznanje natornih postav, ki so jih oznanovali, ne prašaje zato, ali jih čakajo ječe ali dobiček.

Dokler se je pečalo še manj mož s premišljevanjem nature, se je lahko iz njih djanj spoznavala pot, ki jih je peljala k spoznanju natornih postav in tistega višjega Bitja, ki je dal postave vsim stvarém. Težje je to presoditi dan današnji, ker se že brez števila ljudi s tem peča in je že natoroznanstvo sklenjeno z življenjem mnogih narodov. Ko je namreč premišljevanje nature čedalje delj okoli segalo, se je jelo cepiti v več za se obstoječih delov. Zvezdoslovje je ostalo za-se; iz njegovih nalóg se je rodila matematika, ki zdaj hodi svoje poti; iz njenih pridelkov se razlagajo vzroki natornih prikazkov in postave, ki jih vežejo, ki po njih gibljejo trupla po nebu in po zemlji, in le-to razlaganje je prevzela učenost po imenu fizika, kateri sta že Galilej in Newton (izgovarjaj Njuten) postavila pravo podnožje. Kakor je tukaj vidil duh srečne pridelke, ga je gnalo k natanjčnem premišljevanju zemlje in vsega, kar biva na nji. Z večim veseljem in srečnejši kot dozdej je obdeloval troje polja: rudoznanstvo, ki pregleduje oblike posamnih delov, iz katerih obstoji naša zemlja, parst in skalovje; rastljinstvo, ki pregleduje življenje rastlin in njih podobe; živinstvo, ki premišljuje notrajno in zunajno življenje pri živalih. Pri teh učenostih so se pa pokazale druge potrebe; previdili so, da ni mogoče pravega spoznanja o notrajnem djanju ali življenju raznih stvari, če ne poznamo delov, iz katerih trupla obstojé. Iz tega prizadevanja se je izcimila kemija, ki kroji trupla na pervine. Ko so hotli še natanjčnije vediti vzroke in prikazke vsakterega življenja, so mogli nož v roke vzeti in pregledovati notrajno sostavo in zvezo; tako je postala anatomija. Iz anatomije, fizike in kemije v zvezi s skušnjami se je zdravništvo spravilo na noge.

Kolikor smo dozdej omenili natoroznanskih učenost, je nas vse učilo, da le živa želja po popolnoma vednosti je, ktera je priganjala že nekda in priganja še danes bistroumne možé, da se pečajo s težavnimi preiskavami vsakoverstnih prikazkov na svetu. To veselje, ki ga vživa duh nad takimi preiskavami in po teh zadobljenem spoznanju skrivnih postav, je edino plačilo za njih veliki trud. Navadni človek, naj je kakoršnega koli stanú, vém, da še zapopasti ne more, kaj bi utegnilo v tacihi preiskavah mikavnega biti. Rečem Ti pa, dragi moj, da nam ni eno in isto, kar zvémó sami po lastnem prizadevanju, in pa to, kar nam drugi povedó. Lej, mati sliši, da nje sin še živi, ki je v hudi vojski bil, da je že na poti domú. Kako je vesela! Upanje, ljubljene sina viditi spet, ji širi serce, — toda med upanje se ji včasih posilijo misli, kaj pa: ako bi sporočilo lagalo? Al vse drugo veselje jo obide, ko sina zagleda, ko spozna na obrazu tistega

ljubljenca, ki ji je pred več leti vzeti bil; objame ga in vé zdaj, da ni laž, da niso sanje; veseli se, in veselje je čisto kakor je čista materna ljubezen. —

Zdaj ko sem Ti, dragi moj, ob kratkem povedal, kam derže poti natoroznanskih učenost, pa Ti hočem povedati: v kateri zvezi da so z ljudsko omiko. Pri tem se bo poterdilo, kar očitno kažejo potrebe dan današnjega časa, da, kdor je zoper napredovanje natoroznanskih vednost, je zoper blagor ljudstva, in tedaj tudi zoper Boga, ki je v svojem stvarjenju očitno kazal, da hoče človeka srečnega storiti.

Začnimo kjer hočemo, povsod bo toliko povedati, da ne more biti namen tega spisa, da bi vse obsegel. Razdelimo si ljudstvo v toliko delov, kolikor je večih opravil, ter bomo kmali vidili: kaj da ima ta ali uni stan z natoroznanstvom opraviti.

Poljodelstvo, ki je studenec ljudskega premoženja, je dandanašnji tako natanko zvezano s kemijo, da brez nje več donášati ne more, saj toliko ne, kolikor se tirja v naših dnéh, da se splačuje delo in da se ljudstvo more živiti. Izgled bo bolj podučljiv kot sama beseda. Ko so Evropejci svoje kraje jeli zapušati in se v zgornjo Ameriko preseljevati, so se nasedli po primorji; ondašnji kraji so bili rodovitni, da se jim ni bilo treba veliko truditi za pridelke. To pa ni dolgo terpelo; setve in sadeži so povžili, katerih jim je bilo treba iz zemlje; parst je shujšala; ni ga bilo več pridelka, da bi se bilo delo splačalo; posebno pa ni marala pšenica več rasti. Šli so naprej proti večerju, posekovali so stare lesove, ki so bili pognojani z gnjiljavami živalskih in rastlinskih ostanjkov in to je delalo zemljo rodovitno. Tako se je godilo ob reki „Lorenzo“; ko so še Francozi Kanado imeli, je bilo polje tako rodovitno za pšenico, da so jo v ptuje dežele izvaževali; — dandanašnji pa tam nimajo kaj družega pridelka kot oves in krompir. Še le leta 1852 so jeli v spodnjih krajih, ki jim pravijo „Sklavenstaaten“, zemljo z apnom in gipsom potresovati, da se parst prekuhava in da se morejo delati tiste zveze v zemlji, brez katerih rastline donášati ne morejo. In polje prihaja spet rodovitno. Po Evropi je že doseglo umetno obdelovanje polja višjo stopnjo. Previdni možje so že zdavnej spoznali take potrebe; osnovale so se ljudske poljodelske šole in družbe. Kaj pa hočete v teh šolah brez kemije, kaj brez živalstva in rudoznanstva? Kemija uči, kakošne in kolikšne rudninske dele ima zemlja v sebi; kaj po svojem stanu obroditi more, kaj pa ne; ona pa tudi pravi, iz česa da obstojé rastline in kaže, kaj da naj denemo v zemljo, da bode spet rodovitna. — Ravno tako imenitno je obdelovanje golih krajev. Že nam pomanjkuje tam pa tam lesov, in polivaki sperajo posekane griče do sivih skal; moglo je ljudsko gospodarstvo dati odgovor, kako se bo ti sili ubraniti. In glej! kaj bi bilo gospodarstvo odgovoriti imelo, ko bi nobeden ne bil natoroznanstva obdeloval.

Tako vidimo po izgledih, kako redí umna raba natoroznanskih pridelkov korenine vsega cesarstva, da mu potrebnega premoženja ne zmanjka.

Običaji štajarskih Slovincov pri snubljenju in svatbah.

Spisal Koloman Mulec.

Stare šege naših prednikov pri snubljenju in svatbah so se jele v mnogih krajih v nemar puščati, kar so suknje na mesto modrih plajščev in hlače na mesto dolajšic (širokih platnenih oblek) našim rojakom na telesa zlezle. Včasih pa overa tudi siromaštvo ženina in neveste, da se opravi vse bolj na tihem. Vendar tam pa tam so se še ohranile stare navade, in ker je ravno pustni čas, naj jih povém svojim bravcem.

Ko si je dečko (fant) v svojem sercu izbral deklé za ženo, si izvoli kakega priletnega žlahtnika ali soseda ali pa prijatla za snuboka (snubača). Ta se poda k starišem one deklice, kakor da bi hotel kaj kupiti. Ondi poprašuje: